

Jak koronakrize ovlivnila pracovní podmínky v knihovnách [1]

Autor:

- [BUCHTOVÁ, Barbora](#) [2], [HORÁKOVÁ, Monika](#) [3], [NEKOLOVÁ, Kateřina](#) [4]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 2](#) [5]

Rubrika:

- [Trendy v knihovnách](#) [6]

Klíčová slova:

- [doba koronavirová](#) [7], [knihovníci / informační pracovníci](#) [8], [osobní rozvoj](#) [9], [personální řízení](#) [10], [průzkumy](#) [11]

Letošní pandemie covidu-19 mnohé změnila. Průzkum iniciativy [Za knihovny!](#) [12] ukázal, že náročné časy přinesly knihovnám i něco velmi zajímavého. V květnu jsme všem [signatářům a signatářkám iniciativy Za knihovny!](#) [13], kteří souhlasili s odběrem newsletteru, rozeslali dotazník. Ptali jsme se na podmínky pro sebevzdělávání, vztahy na pracovišti a možnosti práce z domova během uzavření knihoven. Celkem byl dotazník rozeslán na tisíc e-mailových adres. Jsme si vědomi toho, že se jedná o knihovnice a knihovníky, kteří se o pracovní podmínky v knihovnictví aktivně zajímají, což může mírně ovlivnit výsledky dotazníku.

Během následujícího měsíce (od 25. května do 25. června 2020) přišlo celkem 85 odpovědí. Co z nich vyplývá?

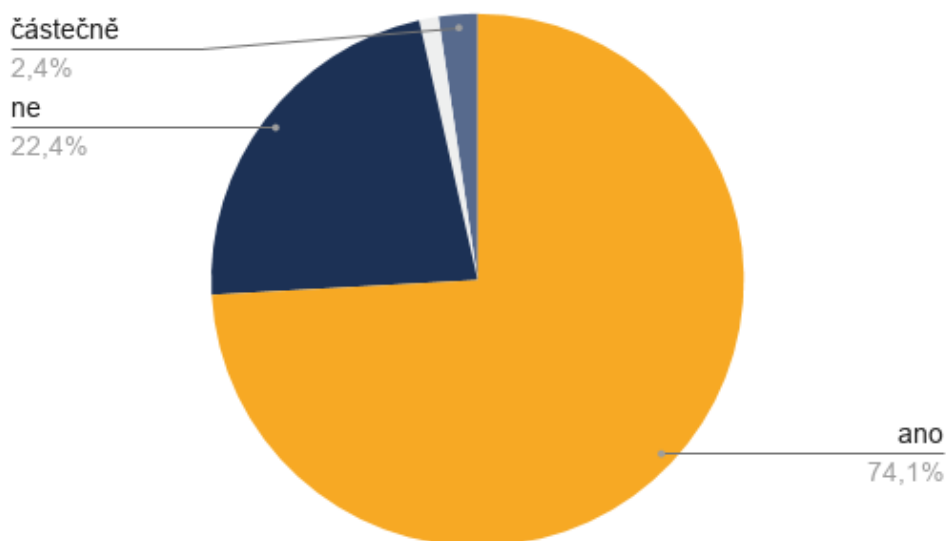
- **Home office je možný a často přínosný.** Knihovníci by měli mít možnost domluvit se se zaměstnavatelem na práci z domova – i kdyby to měl být jen jeden den v týdnu či v měsíci.
- **Knihovníci se v dobách uzavření knihoven naučili mnoho nového.** Dobu, kdy je knihovna zavřená, je možné využít jako pracovní čas pro sebevzdělávání knihovníků. Jejich vzdělávání je pro knihovnu přínosné; musí na něj ale mít dostatek času.
- **Je důležité pracovat na posilování vzájemné důvěry a dobrých vztahů na pracovišti.** V krizových momentech to knihovníci ocení. Zcela zásadní proto je, aby knihovníci na vedoucích pozicích důvěřovali svým zaměstnancům a zaměstnankyním, komunikovali s nimi jasně, na rovinu a dali jim možnost pracovat příležitostně z domova (např. s tím, ať čas využijí pro zmiňované sebevzdělávání).

Pokud vás zajímají podrobnější informace ke každému ze tří výše uvedených bodů, neváhejte číst dále.

Home office je možný

Jak ukazuje graf 1, naprostá většina knihovníků odpověděla, že **po dobu krizového stavu bylo možné alespoň zčásti pracovat z domova** (odpovědělo tak 74 % respondentů).

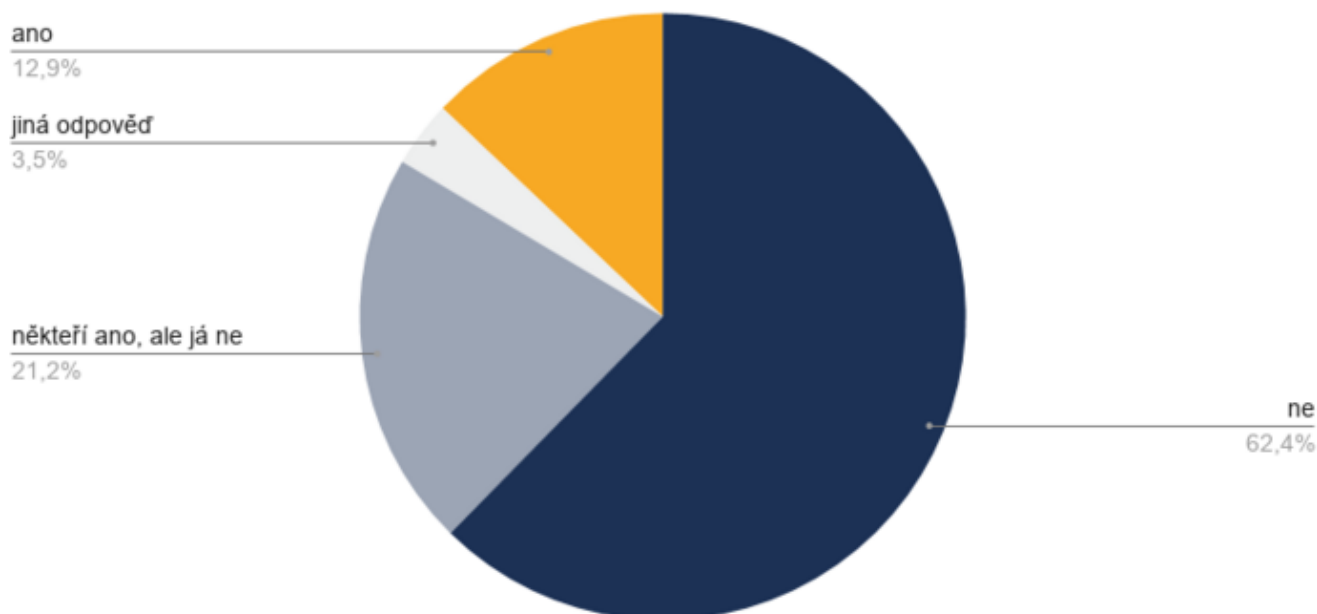
Graf 1: Bylo ve vaší knihovně možné pracovat z domova (tzv. home office) už před pandemií, pokud to pozice svou náplní umožňovala (tzn. pokud se nejednalo např. o práci na výpůjčním či informačním pultu)?

[14]

Z grafu 2 je zřejmé, že před pandemií taková možnost nebyla ve většině knihoven, které se zúčastnily průzkumu (více než 62 % respondentů odpovědělo, že to u nich možné nebylo, a dalších 21 % uvedlo, že někteří lidé v knihovně tu možnost měli, ale oni sami ne). Nouzový stav tedy ukázal, že **práce formou tzv. home office v knihovnách technicky možná je**.

Graf 2: Bylo ve vaší knihovně po dobu krizového stavu alespoň zčásti možné pracovat z domova (tzv. home office)?

[15]

Vedoucí knihoven i zřizovatelé, kteří home office svým zaměstnancům umožnili, si zaslouží velké ocenění. Mimo jiné tím také snížili riziko přenosu potenciální nákazy mezi zaměstnanci. Oceňujeme, že zaměstnavatelé dali v naprosté většině případů přednost práci z domova před nařízenou dovolenou. Dovolená je institut, který by měl sloužit především k odpočinku zaměstnanců a načerpání nových sil. Je přitom zřejmé, že v době, kdy nebylo možné téměř ani vycházet z domu (natož cestovat) a nikdo nevěděl, co se bude druhý den dít, si nikdo příliš neodpočinul.

Na knihovnicích nyní je, aby si dokázali **možnost home office udržet**. Pokud tomu charakter práce přímo neodporuje (například práce na výrobní lince, s těžkými stroji apod.), je home office v jiných odvětvích poměrně běžná záležitost, která se rozhodně netýká jen výjimečného stavu. Je dobré, když ji mohou zaměstnanci využít i při drobném nachlazení nebo pokud potřebují soustředěně pracovat a domov je pro ně místo, kde je nikdo neruší.

Zaměstnanci knihoven však v minulých letech mohli při dotazu na práci z domova někdy slyšet zamítavou odpověď, že „to nejde“. **Nyní už víme, že to možné je. Nenechme si proto tuto alternativu znovu vzít. Všechno má zároveň svou zdravou hranici. Práce z domova neznamená, že budeme pro zaměstnavatele dostupní nonstop. Pracovní doba by měla platit jak na pracovišti, tak doma.**

Kde se inspirovat při zavádění home office u vás v knihovně?

- Výzkumný ústav bezpečnosti práce připravil [metodiku pro home office](#) [16].
- Na webu Univerzity Karlovy zjistíte, [jak nově funguje home office v této instituci](#) [17] (včetně přesného znění dohody).
- V Národní knihovně ČR od 1. července 2020 platí směrnice O výkonu práce na jiném místě než pracovišti zaměstnavatele. Jednotlivě jsou uzavírány Dohody o výkonu práce na jiném místě než pracovišti zaměstnavatele. V dohodě je uvedena adresa, kde zaměstnanec bude pracovat, musí být na telefonu a e-mailu od 9 do 14 hodin. Slibuje, že případně umožní prohlídku místa výkonu práce. Zavazuje se dodržovat vhodné parametry pracovního

prostředí. Dohoda se uzavírá na jeden rok. Zaměstnanec prohlašuje, že mu nevznikají žádné náklady.

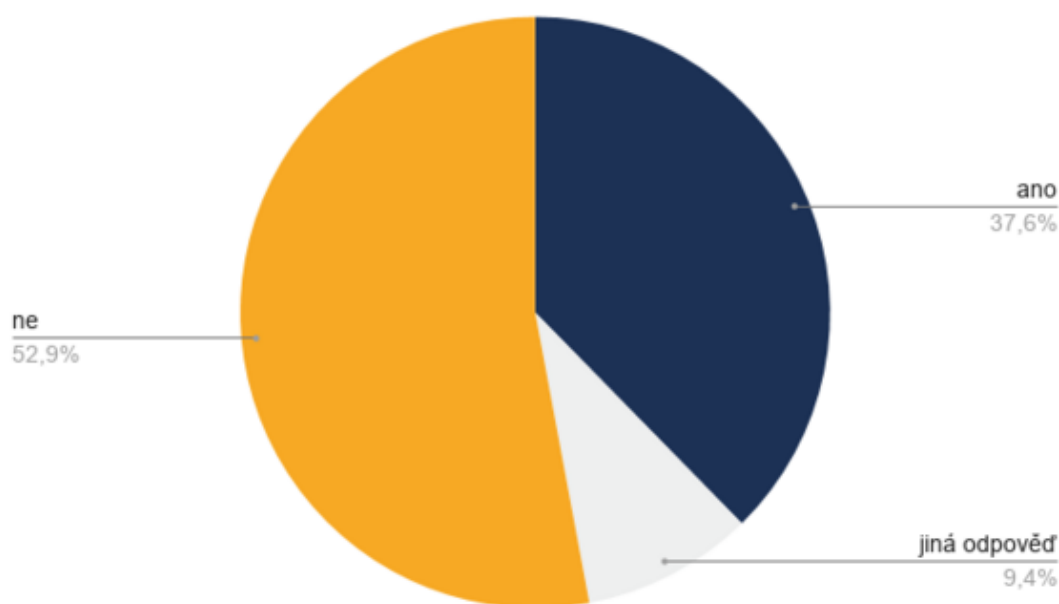
Přejeme knihovníkům, aby se jim podařilo možnost práce z domova udržet, podobně jako tomu je v jedné z knihoven, z níž jsme dostali následující reakci:

- „Naše vedení začíná (zdá se) více brát v potaz, že práce na home office je normální věc patřící do 21. století a že se i knihovně její možnost spíš vyplatí než naopak. Zároveň vedení konečně snad už pochopilo, že když někdo pracuje z domu, tak se opravdu nejedná o žádnou dovolenou.“

Nouzový stav jako prostor pro sebevzdělávání

Zaměstnavatelé mohli dát svým zaměstnancům během období, kdy byly knihovny zavřené, možnost využít čas např. pro sebevzdělávání. 37 % respondentů v našem průzkumu uvedlo, že dostali jasně stanovený prostor pro vlastní vzdělávání (např. mohli zůstat několik dní doma a věnovat se relevantnímu studiu - e-learningu, online konferencím, využívání online nástrojů apod.) - viz blíže graf 3.

Graf 3: Dostali jste díky krizovému stavu prostor na vlastní sebevzdělávání?

[18]

I tito zaměstnavatelé si zaslouží velké uznání a věříme, že se jim toto rozhodnutí buď již vrátilo, nebo brzy vrátí.

Co všechno uváděli zaměstnanci a zaměstnankyně ohledně nových znalostí a dovedností?

- „Konečně byl čas na samostudium, čtení cizojazyčných materiálů v klidu. Začala jsem s němčinou!“
-

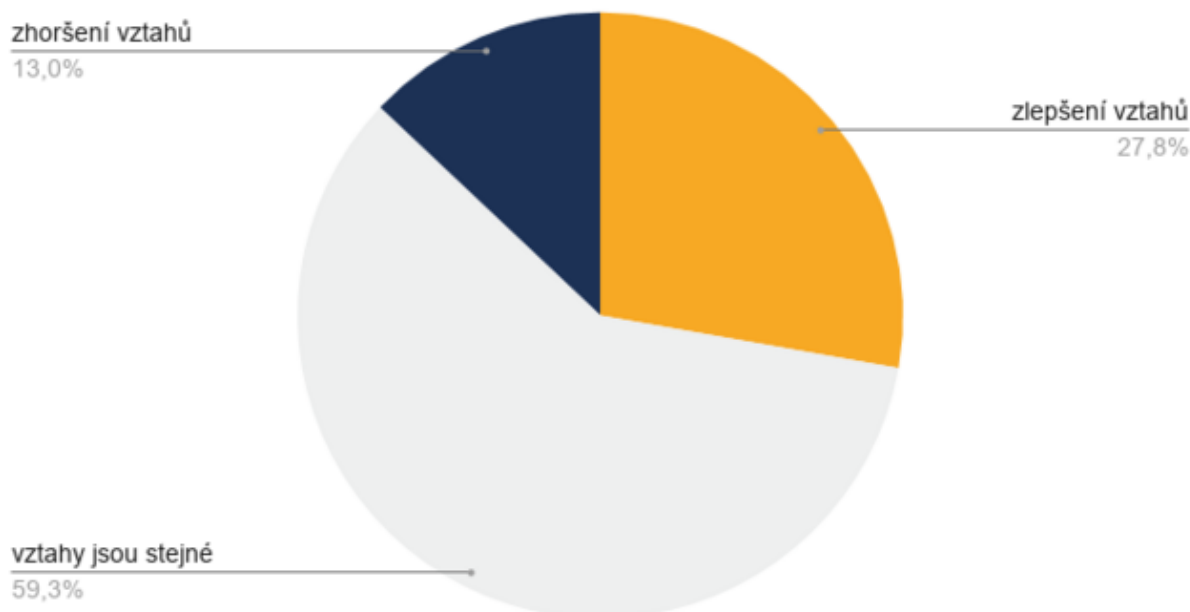
„Absolvovala jsem několik kurzů podporujících moje lektorské kompetence.“

- „Založila jsem YouTube kanál knihovny a začala jsem natáčet videa se čtením a přidala videa na nové knihy v knihovně. Ale mám se stále co učit. Zabere to spoustu času.“
- „Věnovali jsme se mnohému, např. advokacii knihoven, mediální gramotnosti, řečnickému kurzu atd.“
- „Absolvovala jsem kurz komunikace a vliv na funkci mozku, obdržela jsem certifikát.“
- „Super semináře EPALE – webináře na nejrůznější témata a další...“
- „Konečně byl čas oprášit si autorský zákon a zákon o některých službách informační společnosti.“
- „Obecně jsme se, myslím, všichni naučili lépe komunikovat i online, menší i větší porady pořádáme hlavně formou videokonferencí.“
- „Lépe využívat sociální sítě pro kontakt se čtenáři – pomocí Facebooku a Instagramu.“
- „Procvičování angličtiny.“
- „Základy katalogizace.“
- „Zdokonalení se v práci s PC, resp. instalace programů, stahování, spousta věcí, které v práci za nás řeší pracovník IT.“

Vztahy na pracovišti - soudržnost, nebo rozpad kolektivu?

Ve většině knihoven (59 %), které v dotazníku odpověděly, se vztahy v době pandemie nijak neproměnily, viz graf 4.

Graf 4: Proměnily se nějak vaše pracovní vztahy uvnitř knihovny?

[19]

Někteří z knihovníků však uvedli, že je to i proto, že jsou v knihovně pouze dva, tudíž to nemělo příliš velký vliv, nebo v některých případech pracuje knihovník či knihovnice v knihovně zcela samostatně. Obecně se však dá říci, že kde byly vztahy dobré, založené na vzájemné důvěře, tam se nic nezměnilo. Jeden citát za všechny:

- „Máme dobrý kolektiv, nic se výrazně nezměnilo. Držely jsme při sobě, snažily se vyjít si vstříc při službách na vydávání roušek lidem, i když to bylo psychicky náročné. Dalo se to zvládnout. A ty, které se nezapojily, se obecně nezapojují. Zkrátka žádná výrazná změna.”

Pokud ale změna nastala, bylo to podle odpovědí z dotazníku častěji k lepšímu (v téměř 28 % případů). Uvedme několik citátů:

- „Lépe se tu „dýchá“, člověk má hned lepší pocit, když nemusí jen sedět v kanceláři a tu samou práci může dělat doma. Je 21. století a zaměstnavatelé by si měli uvědomit, že není důležité jen otrocky sedět v kanceláři, když se ta konkrétní práce dá dělat kdekoliv jinde.”
- „Vztahy na pracovišti jsou mnohem vstřícnější, větší ochota si pomáhat.”
- „V rámci lidí, se kterými udržuji velmi přátelské vztahy (nejen ty pracovní kolegiální), se nám během této doby o to více utužily vztahy. V rámci našeho oddělení se ještě o kus víc posílila důvěra v rámci odvedené práce.”
- „Soudružnost, vzájemné pochopení a podpora, starostlivost o chod knihovny i rodinné zázemí.”
- „Více jsme řešili i naše soukromé a rodinné záležitosti, sblížilo nás to...”

- „Ano, všechny drobné pŕtky byly odsunuty stranou, teď šlo o důležitější věci.”
- „Řekla bych, že jsme více semknuté a více si vycházíme vstříc, i když byly naše vztahy výborné i před pandemií.”
- „Znovu jsem se utvrdila v tom, že mám skvělou vedoucí a dobré kolegy.”
- „Naše vztahy se posílily.”
- „S mojí vedoucí jsme více v kontaktu.”
- „Naše velmi dobré vztahy se ještě více upevnily, opět se projevila soudružnost, solidarita, kreativita a pracovitost mých kolegů.”
- „Pauza bodla, super proti vyhoření.”
- „Zjistily jsme, že v úzkém kruhu jsme nejen kolegyně, ale i kamarádky.”
- „Ano, najednou jde všechno rychleji a snáze. Už nehledáme problémy tam, kde nejsou. Během koronaviru jsme museli na všechno rychle reagovat a to u nás ještě trvá.”

V některých případech bohužel však došlo i ke zhoršení vztahů na pracovišti. Knihovníci jako důvod často uváděli nejasnou komunikaci ze strany vedení. Zajímavostí je, že zhoršení proběhlo ve většině případů v těch knihovnách, kde nebylo umožněno pracovat z domova.

- „Proměnily, a bohužel nemůžu říct, že k lepšímu. Vedení (přímá nadřizená) to odbyla slovy „stejně jste doma nic nedělali“ (to nevzbuzuje úplnou důvěru a pro motivaci do práce je to docela devastující), nejvyšší vedení dělalo dramatické personální změny. Po návratu do „běžného“ pracovního režimu je v knihovně opravdu „divná nálada“. Mnozí se bojí, co ještě přijde (ať už v souvislosti s koronavirem nebo od vedení).”
- „Panika, chaos, strach o vlastní zdraví i rozdělení oddělení na dvě skupiny tak trochu narušilo soudržnost, která se bude delší dobu narovnávat.”
- „Nejasné instrukce a různý metr spolu s nedostatkem komunikace vedl ke zhoršení.”
- „Charakter některých se projevil v celé své nahotě.”

Přejeme všem kolegyním a kolegům, aby se jim dál dařilo uplatňovat jejich práva a vytvářet příjemné pracovní prostředí!

Grafy zpracovaly autorky článku, členky iniciativy [Za knihovny!](#) [12]

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2/jak-koronakrize-ovlivnila-pracovni-podminky-v>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2/jak-koronakrize-ovlivnila-pracovni-podminky-v>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/buchtova-barbora>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/horakova-monika>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/nekolova-katerina>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2>
- [6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/trendy-v-knihovnach>
- [7] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/doba-koronavirova>
- [8] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/knihovnici-informacni-pracovnici>
- [9] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/osobni-rozvoj>
- [10] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/personalni-rizeni>
- [11] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/pruzkumy>
- [12] <https://www.zaknihovny.cz/>
- [13] <https://www.zaknihovny.cz/podepsali/>
- [14] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/762/buchtova1.png>
- [15] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/762/buchtova2.png>
- [16] https://www.mpsv.cz/documents/20142/650267/Rizeni_prace_provadene_formou_home_office.pdf
- [17] <https://cuni.cz/UK-10450.html>
- [18] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/762/buchtova3.png>
- [19] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/762/buchtova4.png>